

ŽRTVE ZLOUPOTREBE MOĆI

VICTIMS OF MISUSE OF POWER

Sažetak

Žrtve zloupotrebe moći vrlo su slične, u prvi mah identične žrtvama autoritarne vlasti. Ipak postoje suštinske razlike, između jedne i druge vrste žrtava, imajući u vidu način na koji se dolazi do autoritarne vlasti i dostizanja vladavine moći. Još od Platonovog vremena smatralo se da vlast i općenito politika, su neutemeljene bez moralnih normi, kao takvi će se izokrenuti protiv vlastite postojanosti. Takva ogoljena politika pretoara se u destruktivnost, a «politički je život u stvari i obesmišljeni čini čovjeka moralno unakaženim i duhovno osiromašenim» (Šušnjić , Đ., 2001). Platonova načela u politici važila su do prošlog vijeka, kada su potpuno izostavljeni etički principi, a tako da je politika karikaturalan izraz vladavine, mahom krunisan nasiljem i zločinima, posežući za svim oblicima vladavine sile. Danas smo svjedoci, a uz to i masovne žrtve terora i organizovanog kriminaliteta zločinačke politike koja, nažalost , vlada društvom i čvrsto se drži na sceni.

Uvod

Superiorna, metafizička, nadnaravna i autentična snaga u oličenju pervertirane sile ili nasilja u pravom smislu te je riječi. Ona kao moć može biti dar čovjeku ili čitavim narodima. Pod tim znakovima bivstvujući proizvodi pozitivne modalitete od općeg dobra i blagostanja po čitavu naciju. Međutim, moć kao fenomen ima daleko veće konotacije. Drugim riječima, neko će trpjeti nasilje i na taj način postati žrtvom, kao derivacijom zloupotrebe moći. A sve radi postizanja i ostvarenja svojih ličnih interesa i ciljeva.

¹ Dr.sc., vandredni profesor Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu

² Mr.sc., viši asistent Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu

^{*} Diplomirani kriminalist

Žrtve zloupotrebe moći su mahom kolektivne, često pritiskajući državu, cjelokupni njen narod, a svakako i pojedince.

Nekada su, u dalekoj prošlosti, "...spokoj noći stidljivo i samo na tren narušavali tiha pucketanja i odsjaji vatre, koja se polahko, ali sigurno gasi. U daljini, gotovo nečujno, i neki drugi odsjaji, koji se, polahko, ali odvažno kreću. Na trenutak muk, grobna tišina, zatim komušanje, bolan krik... Krv, žrtve, je pala, oduzet je ljudski život, oduzela ga je okrutna zvijer, tigar..." Bilo je to vrijeme kad se čovjek bojao sopstvenih sjenki i proždrljivih zvijeri.

Sadašnje vrijeme involviralo je do vrhunca demokratije i uvažavanja elementarnih ljudskih prava i sloboda. To je doba međunarodne saradnje, međunarodnih konvencija i institucija, jednom riječju doba vrhunca napretka savremenog, civiliziranog čovjeka. Ali i doba protivrječnosti, gladi, ratova, bolesti, zaostalosti... doba nekih drugih zvijeri uobličениh u ljudskom obliku. Odakle tolika protivrječnost, kome trebaju tolike žrtve; zašto? - možda onima koji nas tobože uče demokratiji i civilizaciji, koji nas pokušavaju reintegrirati.

Artikulirajući o nasilju moći, ono se ne odnosi na cijele narode, moguće je i na pojedince, jedinice, kao mikrokosmos, kako bi rado istakao slavni *Hemingvej*: "Nijedan čovjek nije Ostrvo sam po sebi cjelina svaki je čovjek dio Kontinenta dio zemlje; ako grudvu zemlje odnese More, Evrope je manje kao da je odnijela neki Rt, kao da je odnijela posjed tvojih prijatelja ili tvoj; smrt ma kog čovjeka smanjuje mene, jer ja sam obuhvaćen čovječanstvom. I stoga nikad ne pitaj za kim zvono zvonu; ono zvonu za tobom".³

Nije uopće suvišna izreka u časnom i uzvišenom *Kur'anu a.š.* "da onaj ko ubije jednog čovjeka, kao da je pobio cijelo Čovječanstvo", Istovjetnost je i sa žrtvama, ili jednoj ili milionima žrtava.

Kakva nas budućnost očekuje?

Svakako sjajna i epohalna, prema preciznim predviđanjima. Kao takvu teško ju je i pretpostaviti. U svakom slučaju to će "biti doba

³ Hemingvej, E.: *Za kim zvono zvonu*, Matica srpska. Novi Sad, 1974 (motto roman).

osvajanja svemira i posljednje tehnologije, doba velike ekspanzije nauke, a možda čak i ljudske jednakosti, u svakom obliku, pa čak i u onom rasnom, nacionalnom, etničkom ili vjerskom.

Moć u fenomenološkom značenju, tako prihvaćena i funkcionalno stavljena u akciju, imat će skaredan i vrlo štetan pa i svirep značaj ako je u sprezi sa političkom vlašću. Ona je tada, zaista, čvrsta, snažna i veoma moćna. Sasvim su umjesne konstatacije "Platona", koji je bio prvi, a čini se i posljednji, koji je zahtijevao da umni vladaju svijetom: po tome se vidi da je on bio idealista! Jer u njegovo vrijeme baviti se politikom i činiti dobro bilo je isto. Istinska politika moguća je tamo gdje joj u temelju leži etika. Ovaj stari pojam politike važio je do prošlog stoljeća, a onda je zamijenjen novim: "suština politike je nemilosrdna borba, oko raspodjele i kontrole društvene moći! Baviti se politikom i činiti zlo – isto je. Odvajanje politike od etike tragično je: sada politika stvarno djeluje kao da etička načela i ne postoje. Tako je politički život u stvari obesmišljen" (Šušnjić, Đ.: pogovor)⁴

Vrlo je indikativno, ako u konstelaciji egzistira moć kao nadmoć, ako nije zasnovana na sili i nasilju, tada može imati i u sebi sadržavati stvaralački potencijal i društvenu oplemenjenost. "Stoga, moramo reći da se svi ljudi, a posebno vladaoći, o kojima se najviše govori, jer su, obzirom na svoj visoki položaj, najviše i zapaženi, razlikuju po osobinama od kojih su jedne za pohvalu, a druge za osudu..."

"Ljudi se manje ustežu da uvrede onoga kome je stalo da bude voljen nego onoga koji želi da ga se plaše, jer ljubav je veza koju ljudi po prirodi mahom zli, kidaju čim iz nje izvuku ličnu korist, dok strah pothranjuje misao na kaznu koja ih neprestano progoni. Pa ipak, vladalac mora da zauzme takav stav da ga podanici, plašeći ga se, bar ne mrze, ako već ne mogu da ga vole. Nije teško ulivati strah, a pri tome ne biti omrznut, što se dešava uvijek kad vladalac ne dira u imovinu i u žene svojih sugrađana i svojih podanika. A nikako ne smije da dira u imanje osuđenih, jer ljudi brže zaboravljaju smrt oca, nego gubitak očevine..."

⁴ "Politika i zlo" od Čupića, Č., Čigoja štampa, Beograd 2001

“Moram se upitati kako to da jedan moćnik (vladalac), koji danas napreduje, sutra propada ne promjenivši ni narav ni ponašanje? Onaj vladalac koji se prepusti sudbini, čim se prilike promjene, mora da propadne. Također mislim da je srećan onaj koji se upravlja prema okolnostima, a da je nesrećan onaj koji ne umije da se prilagodi vremenu, jer ljudi, da bi stigli do cilja koji su sebi postavili, kreću raznim putevima: jedni oprezno, drugi naglo, jedni snagom, drugi vještinom, jedni strpljivo, drugi sasvim suprotno, a svako može postići šta želi, služeći se različitim sredstvima...” Dakle, uspjeh im je podjednak, a modeli različiti: jedan je obazriv, a drugi nagao. Drugim riječima, jedan će saobražavati svoje postupke duhu vremena, a drugi to ne čini. Upravo, “... od ovoga zavisi dobro ili zlo, jer strpljivima i obazrivima vrijeme i okolnosti razvijaju se tako da im je i sreća naklonjena. Ali, ako se vrijeme i okolnosti promjene, takvim osobama je neminovna propast, budući da takvi akteri nisu izmjenili stav”.⁵

Rezimirajući može se slobodno ustvrditi da je moć kompleksan, specifičan, višeznačan i višeslojan fenomen, koji se ispoljava nadređenjem, tlačenjem. Moć kao pojam ima pozitivno i negativno značenje. Kreiranje i stvaralaštvo je produktivna moć, dok negativno poimanje je destruktivno. S tim u vezi postavlja se logično pitanje šta je svrsishodnije i korisnije, da te ljudi vole ili da te se boje. I jedno i drugo je od dvostruke koristi. Međutim, slobodno se može tvrditi da su ljudi prevrtljivi, nestabilni, te dok si im susretljiv veoma su ti odani. Ali čim se nađeš u opasnosti odmah ti okreću leđa i brzo te napuštaju. Upravo, stoga daleko je racionalnije biti veoma strog, nego blagodatan. Svirepošću se postiže, a sve iz straha, da se osoba suštinski mijenja jer je daleko značajnija oplemenjenost nego podnošenje svireposti i torture. Ako si dvojakog i dijametralno suprotnog karaktera, polučit ćeš i različite rezultate. Daleko je korisnije i svrsishodnije biti obdaren dvojakim karakternim crtama: blagošću prirode i s druge strane svirepošću. Ovisno od prilika, u datim okolnostima biće svirep, a u drugim blagošću obdaren i racionalan. I jedna i druga osobenost ima svoju poruku i utemeljenost. U svakom slučaju bit će ispoljena uravnoteženost, koja se smjenjuje dobrotvornošću i drastičnošću (Poistovjećuje se karakternim obilježjima: “Strog ali pravedan”!,

⁵ Makijaveli, N.: *Vladalac*, Enigma, Pančevo, 1998

kada se želi izraziti vrlo ozbiljno svojstvo i stamenost ličnosti). U jednoj prilici će se ispoljiti krutost, a u drugoj oplemenjenost.

Nakon ujedinjenja južnoslovenskih naroda 1918. godine, čiji su motivi bili stvaranje supremacije jedne nacije naspram drugih, odmah se krenulo sa formiranjem dominirajućih država - velike Srbije naspram drugih naroda - pokrajina (usmjeravanje Srbije prema Rusiji, potpuno otrgnuće od Habsburške monarhije; u tom smislu je i brutalni atentat na kralja Aleksandra Obrenovića i njegovu suprugu Dragu Mašin, (29. maja 1903. godine), zatim formiranje Udruženja ujedinjenje ili smrt (1911.). U organizaciji i pod vođstvom atentatora Dragutina Dimitrijevića - Apisa, organiziran je atentat na austrougarskog prestolonasljednika Ferdinanda i njegovu trudnu suprugu Sofiju. To je bio povod započinjanja Prvog svjetskog rata (1914). Kasnije će, formiranjem kraljevine SHS, režim Karađorđevića odigrati najprljaviju ulogu - Šestojanuarsku diktaturu, te strašni ataci na politiku Hrvatske sa ubistvima hrvatskih poslanika u Parlamentu kraljevine SHS (Stjepan i Pavle Radić, Đuro Basariček). U takvom košmaru hrvatski velikani bježe u inostranstvo, s namjerom pripreme za revanšističke odmazde prema kralju Aleksandru i Monarhiji. U tom općem metežu Kominterna šalje za generalnog sekretara KPJ Josipa Broza Tita 1937. godine. Ilustrativan je i upečatljiv susret Miroslava Krleže sa budućim generalnim sekretarom KPJ. Unutar partije jugoslovenskih komunista vladali su veliki raskoli, frakcionaštvo, trvenja i sukobi, koje će Josip Broz srediti za kratko vrijeme, a potom intenzivno započeti, unutar KPJ, sa pripremanama za oslobodilački i odbrambeni rat, te Revoluciju u erodiranom jugoslovenskom društvu. (O tome će biti riječi kasnije!)

Vratimo se susretu Miroslava Krleže i Josipa Broza, u gluho doba noći 1937. godine. U to vrijeme KPJ nije imala nikakve izgleda za konsolidaciju svojih redova, i uspješne pripreme za rat. Po dolasku iz Moskve, Josip Broz svraća u Zagreb, iza ponoći svome prijatelju Miroslavu Krleži, uporno zvoneći. Kasnije će Krleža prepričavati tu zgodu: "Posmatrao sam sjaj iz očiju druga Tita i u tom bljesku kaleidoskopski sam osjetio i doživio spasitelja za sve napaćene narode Jugoslavije. Bio sam siguran u Titovu harizmu i sve ono što će njegovo revolucionarno iskustvo doprinijeti u odbrani i oslobođenju Jugoslavije i spašavanju njenih naroda. Već su bili precizno izrađeni projekti i planovi od velikočetničkih ideologa u

uništenju malih naroda na tlu Jugoslavije, posebno muslimanske provenijencije”.

Josip Broz Tito je za kratko vrijeme konsolidovao redove, dobio ogromno povjerenje svih naroda Jugoslavije, posebno seljaštva i proletarijata. KPJ preuzela je kormilo i vodeću ulogu, te postala kamen ugaonik na kojem će počivati odbrambeni sistem Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu. Maršal Tito, i pored svih nedaća, koje su pratile i KPJ i lično njega, uspijevao je i uspješno vodio NOR, a kasnije se dovijao “kako je znao i umio”.

Sa sigurnošću može se ustvrditi da su prema tim projektima (posebno Vase Čubrilovića iz 1937. i Moljevićeve “Homogene Srbije” 1941. godine) stvoreni svi preduvjeti u potpunom zatiranju muslimanskog naroda. Sve te planove je sasjekao Josip Broz Tito i KPJ, i što uopće postoji muslimanski (bošnjački) narod u Jugoslaviji, isključiva je njihova zasluga. Tito je spasitelj i moderni reinkarnator današnjih Bošnjaka. Zahvaljujući Titu, Bošnjaci su, ne samo ostali, već su se znatno razvili i ojačali, pa su zahvaljujući tome i uspjeli da se “goloruci” spase te grandiozne sile (za 20 i više puta jače i ubojitije) u posljednjem ratu.

Isključivo zli ljudi ostaju vječno takvi i još gore im se pojačava njihova zločinačka ćud. Tako je za vladavine paranoika Josifa Visarionovića Staljina pobijeno u Gulagu preko 25 miliona nevinih ljudi, među njima i istaknuti revolucionari. Da mu je išlo sve po planu, Hitler bi atomskim oružjem uništio Čovječanstvo. Stoga ćemo iznijeti i prezentirati model nacizma (Hitlerova varijanta fašizma).⁶ Veoma je identična i podudarnost nekad njemačkog i sadašnjeg srpskog nacizma.

⁶ Zločinačka strast Staljinova, da bi se zasitila bilo mu je značajnije angažirati profesionalnog meksičkog ubicu, i da capinom smrskala lobanju drugom čovjeku Oktobarske revolucije, **Lavu Trockome**, nego ustuknuti pred prijetećom najezdom 120 divizija Hitlerove elitne armade, koja će munjevito napasti i gotovo pokoriti SSSR. Ili ti pristup po nekoj romantičarskoj matrici za takve je bio bogom dan *Mustafa Golubić* (veliki prijatelj i terorista po zanatu u pukovnika Apisa), avanturista bez premca, po drugima veoma violentan, žestok i ognjen čovjek. Dakle, postoji varijanta i da je on Staljinov poslani egzekutor Lavu Trockom. To i nije toliko važno, koliko je morbidna strast zagospodarila Hazjaninovom ličnošću za nekrofilskim atacima.

U NOB-u Tito i KPJ nametnuli su moralno ustrojstvo, pravdu i pravicu, poznate širom svijeta. Isti model dugo je egzistirao i nakon Drugoga svjetskog rata. U ratu, a kasnije zbog neznatnog novčanog otuđivanja i korupcije prema izvršiocu se postupalo drakonskim principima. U ratu, zbog male količine hrane uzete od seljaka, kazna je bila nemilosrdna, strašna smrtna presuda. Ilustracije radi, iznosimo jedan primjer u Prijedoru, odmah nakon zaživljavanja nove Jugoslavije. Mlađi čovjek - blagajnik u preduzeću pronevjerio je vrijednost oko 1.500 američkih dolara. Okončana istraga ukazala je i rasvjetlila krivično djelo. Predat je u nadležnost suda, nemilosrdno je osuđen na smrtnu kaznu - strijeljanjem. I više sudske instance potvrdile su drastično izrečenu presudu. Majka sina jedinca, u očajničkom pokušaju obilazi Sarajevo - obraća se šefu Partije i države BiH, ali je Đuro Pucar-Stari odbija. Ona nastavlja put za Beograd i deset dana je čamila uporno nastojeći da stupi u kontakt sa maršalom Josipom Brozom Titom. Ustvari, prilikom njegovog prolaska očajna žena se uz prodoran krik srušila na očigled svite. Kad je došla sebi, u detalje je saslušana dala je čvrsta obećanja da će odmah pronevjereni iznos podmiriti, ali je i tom prilikom odbijena, nije joj sinu ukazana milost, on će ubrzo biti pogubljen.

Kasnije će drug Josip Broz Tito znatno popuštati, uporedo sa pozitivnim trendovima jugoslovenskog društva. Dakle, od neumoljivog i svirepog stava, postaje daleko veći samarićanin. Kako naglašava **Nikolo Makijaveli**, " ...vladalc koji želi da njegovi podanici, dok im je on na čelu budu jedinstveni i pokorni, ni najmanje ne treba da se osvrće na prigovore da je svirep, jer ako izrekne mali broj kazni, biće humaniji od onih vladara, koji iz pretjerane popustljivosti, dozvoljavaju nered u kojima dolazi do krvoprolića i pljačke što pogađa cijelu zemlju, dok kazne izvršene po naređenju vladaoca pogađaju samo pojedinca. Jedino se novi vladalac mora pomiriti s tim da će ga smatrati svirepim, jer u svim novim državama, opasnosti vrebaju na svakom koraku..."⁷

Titov put od 1945. godine pa sve do njegove smrti, bio je više nego dramatičan, sa velikim oscilacijama, pa i paroksizmima društvenih potresa. I Tito i nova (socijalistička) Jugoslavija kretali su se između Scilae i Haribdae. Gotovo cijeli taj period Jugoslavija je bila pod

⁷ Makijaveli, N.: cit. djelo!

obostranom blokadom. Pa i samo stvaranje nove Jugoslavije odvijalo se u potpuno poharanoj zemlji, sa ogromnim ljudskim žrtvama i totalnim uništenjem materijalnih dobara. KPJ vodila je rat protiv fašizma, okupatorskih Njemačke i Italije, te njihovih kvislinga (ustaša i četnika). Kakvi su tek pritisci i nasrtaji uslijedili na novu Jugoslaviju, po završetku Drugog svjetskog rata. Strašni pritisci su se odvijali i sa Istoka i Zapada, tako da se zemlja našla u potpunoj blokadi, a ni od koga pomoći. Titova harizma došla je do punog izražaja krajem pedesetih godina, stvaranjem Trećeg svijeta. Njemu ravni Džavaharlal Nehru, Gamal Abdel Naser uz Tita i na njegovu inicijativu i ideju, formirali su pokret Nesvrstanih zemalja, koji će postati vodeća snaga na planeti i čiji su stavovi itekako prihvatani od svih i vodećih zemalja svijeta. Raniji žestoki sukob sa Staljinom (1948) zbog Rezolucije informbiroa, izglađen je samim uviđanjem SSSR i njegovih satelita. Jugoslavija je postala izuzetno respektibilna zemlja sa najvećim ugledom u Evropi, a njen ekonomski razvoj dostigao je onaj koji je imao Japan.

Bilo je i domaćih sukoba, pokušaji Rankovića da državnim udarom obori Titov režim. Dakle, trebalo je i takve negativnosti smirivati, a zatim i pojavu Hrvatskog proljeća 1971. godine.

Fašizam kao zatiruća ideologija ponavljat će se do vječnosti, i svaki put u novoj varijanti i sa "morbidnim objašnjenjem".

Bosna i Hercegovina, evropska država, na koju je izvršena brutalna agresija i najteži ratni zločini na kraju 20. vijeka, sa monstruožnom rasističkom idejom "Svi Srbi u jednoj državi" uz gromoglasno pljeskanje i blagoslov civilizirane, kulturne Evrope, da se konačno na njenom tlu uništi ekstremni, nekulturni, radikalni ostatak islamskog naroda i da se konačno završi s hiljadugodišnjim krstaškim ratovima. Država kojoj je oduzeto legitimno pravo da se brani, da brani svoj narod i svoju međunarodno priznatu suverenost; država u kojoj su sprovedene sve metode nacističke Njemačke u uništenju jednog naroda. S pravom se postavlja logično pitanje, kakav je to bolestan um, kakva je to nacija, kakva je to ideja i programi da mogu počinuti tolika zvjerstva? Stoga se ovdje čini korisnim izložiti nastanak ideologije njemačkog nacionalsocijalizma s obzirom na ogromne podudarnosti i identičnosti srpskog i tadašnjeg njemačkog nacizma.

Ideologija njemačkog nacizma

Stvaranje njemačke radničke partije 1919. godine djelo je tadašnje najmoćnije tajne organizacije pod nazivom "THULE" (ime potiče od stare Ulltima Thule, mitološke zemlje sa sjevera koja je služila kao kolijevka njemačke rase). Nju su sačinjavali moćne i ugledne ličnosti različitih profesija (pravnici, ljekari, industrijalci, farmeri) sa osnovnom porukom da moraju sačuvati svoju krv čistom i kukastim krstom kao svojim simbolom. Thule se zalagala za stvaranje moćne, superiorne pangermanske države. Ova organizacija se odmah počela naoružavati, a iz koje će se kasnije formirati jurišni SA odredi. Hitler kao plaćeni politički agent priključio se partiji kao 555 član dajući joj kasnije, novo ime (Nacionalsocijalistička radnička partija) i ubrzo preuzeo vođstvo.

Ujedinjenje Njemačke je završeno nakon njemačko-francuskog rata i poraza Francuske 1870/71 godine. Snažan utjecaj u tom periodu imali su ostaci feudalno-apsolutističkih snaga koje su ostvarivale kompromise sa mladom buržoazijom. Nacionalno ujedinjenje je značilo i monarhističko-birokratsku prusizaciju, koja je u stvaranje Rajha unijela svoje militarističke tradicije. Kako je jedinstvo Njemačke ostvareno ne građanskom revolucijom, već uz pomoć pruskih bajoneta, vodeća mjesta u ujedinjenoj Njemačkoj je zauzela pruska birokratija. Samo formiranje takvog njemačkog Rajha mnogi političari toga doba su nazvali "herojsko-aristokratskom ratničkom državom", u kojoj je sve bilo usredsređeno oko vojske i njenih potreba. Sva njemačka inteligencija koja je trebala biti fundament u napuštanju staleškog feudalizma i apsolutizma, naprotiv, postala je njihovom ideologijom. Sva nastojanja koja su težila napretku brzo su se gasila pred naletom reakcije, kojom prilikom je građanska klasa bila ta koja je svim sredstvima pokušavala zadržati postojeće stanje. U tom periodu naglasak su dobijale razne manifestacije i idoli prošlosti, vraćanje nečemu što je davno iščezlo. Zbog tog je i doveden gvozdeni kancelar *Bizmark* na čelo moćne njemačke carevine kako bi održao premoć krune i vojske i tako učvrstio postojeći poredak. Bizmarku je pošlo za rukom da se Rajh, koji je pretežno bio agrarna zemlja, počeo razvijati u modernu industrijsku državu. Na političkom planu prioritet je dat razaranju moćne snage socijaldemokratije, pa su prema njenim članovima preduzimate raznovrsne mjere represije. Očevidan primjer toga doba je bio

malograđanski antisemitizam. Samim razvojem kapitalizma njemački Rajh je opterećen ekspanzijom ostalih zemalja Evrope nagovještavao novu podjelu kolonija, koja se jedino mogla ostvariti ratovima. Pod pritiskom konzervativaca, kao i ostalih desnih snaga, političko težište se usmjerilo ka jačanju moći Rajha u cilju osvajanja novih prostora i nove podjele svijeta. Dalji razvoj događaja dovodi do sukoba između političkih krugova koji su se zalagali za očuvanje postojećeg sistema i jednog dijela političkih snaga koje su zagovarale radikalnu reformu političkog i ekonomskog sistema. Da bi se pružila podrška postojećoj diktaturi i onemogućile bilo kakve promjene, naročito u socijalnoj sferi, osniva se "Patriotska partija" iz koje je proizišla nacionalsocijalistička partija. Osnovane su i partije nacionalista čiji se zadatak sastojao u vođenju bezobzirne kampanje protiv jevrejskog stanovništva, na koje je trebalo preusmjeriti opravdano nezadovoljstvo naroda. Velika brojnost partija, distinkcija na ideološkoj ravni, divergentni pristup u rješavanju fundamentalnih problema u društveno-ekonomskoj i političkoj sferi, sve je to onemogućavalo stabilizovanje postojećeg političkog sistema.

Jedan od značajnih preduslova dolaska nacional-socijalizma na vlast i njegov munjeviti uspon jeste ponašanje i društveni razvoj kapitalizma, koji je pored ostalih činilaca omogućio oblikovanje i razvoj njemačkog fašizma. Takvim partijama priklanjali su se pojedinci i grupe sa već izgrađenim nacionalističkim sindromom. Ukoliko se analizira držanje pojedinih vlasnika koncerna, dolazi se do zaključka da su oni stajali iza političkih snaga koje su vršile brutalne antikomunističke akcije, rukovodeći se prvenstveno ekonomskim interesima. Oni su apostrofirali da će se planirani program u ekonomskoj sferi moći provesti samo pod nacionalnom diktaturom. Kao jedan od značajnih faktora, koji su pored ostalih otvorili prostor za nastup nacizma na političku scenu jesu nedostaci i nedorečenosti ustava, gdje su na prazan način data ovlaštenja predsjedniku u slučaju vanrednih mjera kao i imenovanje vlade bez saglasnosti parlamenta. Sama kriza prouzrokovana sve težom ekonomskom situacijom prisilila je male samostalne prodavce, koji su već bankrotirali, kao i nezaposlene radnike da shvate kako su u tom istom sistemu nezaštićeni kao radnici. Njihov protest je bio žestok protiv tog procesa degeneracije, a koji je svoj izraz našao u fašističkoj ideologiji. Zahvaljujući izdašnoj finansijskoj,

organizacionoj i ideološkoj podršci sve širih krugova finansijskog kapitala, koji su u fašizmu vidjeli izlazni put, nacionalsocijalisti bivaju sve više značajniji politički faktor. Hitler je bio beskrupulozan u realizaciji nacionalsocijalističkih ciljeva svoje partije ne suosjećajući čak ni sa svojim sunarodnjacima, već je njihov položaj iskoristio za svoju političku promociju radi preuzimanja vlasti. Upravo iz tih slojeva sitne "buržoazije, kao i deklasiranih slojeva proletarijata, Hitler je regrutovao svoje najbrutalnije "jurišne odrede". Radnička klasa nije bila u tolikoj mjeri pronicljiva, da dokuči da su oni zapravo žrtve i da je njihov položaj odraz monopola, centralizacije i koncentracije kapitala, kao i opće krize kapitalističkog poretka, nego je veći dio bio uvjerenja da se uzroci u pogledu vođenja klasne borbe nalaze u greškama ekonomske politike. Takva stanovišta su uputila znatan dio društvenih slojeva da prihvate nacionalsocijalistički program kojim su nuđena rješenja egzistencijalnih problema skoro svim klasama i društvenim slojevima.

Dolaskom na vlast nacionalsocijalisti su na rasnoj osnovi uspostavili stalešku državu, donošenjem zakona o građanima prvog i drugog reda. U definiciju i zadatke države potpuno je ugrađena rasistička ideologija. Prema njoj: "Nacija je prvo i posljednje čemu sve mora biti podređeno, pa stoga država ne mora biti-odabrati pravo opstanka nekoj etičkoj ideji ako ona predstavlja opasnost za rasni život nosilaca jedne više elite, jer bi u jednom kopilanskom i pocrnčenom svijetu pojmovi ljudske ljepote i uzvišenosti, kao i sve ideje o idealiziranju budućnosti čovječanstva bili zauvijek izgubljeni. Prema fireru Rajh nije više pravna država, već je država pogleda na svijet koja počiva na njemačkom moralu. U njoj su odbačene sve pravne kategorije, a među njima i ustav. Firer je bio izvor prava i m o ć i, a time i iznad, prava i države, kao nesporni zaštitnik prava.

Nacional-socijalizam je demokratiju smatrao judeiziranom ustanovom suprostavljajući joj germansku demokratiju. Hitler označava demokratiju kao: "Autoritet vođe prema potčinjenima i punu odgovornost prema pretpostavljenima".

Sve demokratske snage bile su jednostavno uklonjene. Političko i socijalno zakonodavstvo je dopunjeno donošenjem odgovarajućih rasnih zakona. Tako je donesen "Zakon o građanstvu Rajha, o

zaštiti njemačke krvi i njemačke časti" s osnovnim ciljem da se učvrsti nacistička struktura na vlasti. U takvom političkom ambijentu, teror postaje stil političkog djelovanja uopće. Političkom taktikom i mistifikacijom društvene stvarnosti, te primjenom represivnih mjera, totalitarni režim je bukvalno razorio sve građanske institucije. Ovaj represivni sistem se učvrstio uz pomoć političko-policijske legitimacije, dopunjavajući je mjerama propagandnog djelovanja. Političko-policijska represija sa provođenjem najgrubljih metoda fizičke i psihičke prinude, postala je oblik organiziranog najtežeg genocidnog zločina. Policijski sistem je korišten kako bi se cjelokupna struktura države preobrazila u nacionalsocijalističko ruho. U tom cilju se uz pomoć policije kod građana razvijala duboka nepravda, lažna pretpostavka o stvarnoj jednakosti ljudi, strah za obezbjeđenje socijalne i ekonomske egzistencije. Iz navedenog proizilazi da je policija u potpunosti bila instrument politike.

Fenomen i opseg moći (metodi rukovođenja)

Brojne su metode rukovođenja pa su i načini višestruko iznijansirani:

a) Autokratska metoda

Ova metoda ima brojna značenja, odnosno sinonime, kao što su:

- metoda prinude,
- diktatorska metoda,
- metoda čvrste ruke,
- despotska metoda,
- metoda surovog ponašanja i sl.

Sa stanovišta organizacijske analize neosporno je da se iz naziva može zaključiti o utemeljenosti metode na različitim prinudnim mjerama i sredstvima, koje rukovodioci samostalno primjenjuju putem neprikosnovenih odluka i zapovijesti, kako bi obezbijedili efikasno izvršavanje zadataka u okviru organizacije kojom rukovode. Oblici prinude mogu biti različiti, počev od grubih oblika primjene fizičke sile, pa do raznih oblika prinude u koje se, prije svega, mogu navesti sve vrste propisa kojima su sankcionirane krivične, prekršajne, disciplinske mjere, kao i prigovori i opomene. Ova metoda se u cjelini

primjenjuje u birokratskom modelu organizacije. Njenim korištenjem se ne biraju sredstva da bi se postigli željeni ciljevi.

b) Birokratski model

U pitanju je sistem društvenih i organizacijskih odnosa u kojima kormilari i dominira izdvojeni sloj i koji se nalazi izvan domašaja demokratske kontrole, pretvarajući se u realnu hijerarhijsku specijaliziranu grupu profesionalnih upravljača. Birokratiji podliježu sve organizacije (država, privredni sistem, političke partije) čime se one pretvaraju u oligarhijsku moć, koja se koncentrisala u grupi vodećih ljudi. To je sami vrh upravljačkog establišmenta.

c) Liberalna metoda rukovođenja

Osnovna polazišta ove metode temelje se na stvaranju ambijenta za inicijativu podređenih i ostalih članova organizacije. To znači da se podređenim na nižim organizacijskim nivoima dopušta naglašena autonomnost i inicijativnost u izboru metoda i sredstava za realizaciju postavljenih zadataka.

d) Demokratska metoda

Demokratski model rukovođenja treba preferirati autoritet znanja organizacijskih sposobnosti. Uz to, mora se uvažavati, moralnost, stvaranje pretpostavki za participaciju radnika u procesu donošenja odluka. Blagovremeno i sadržajno informirati radnike o svim relevantnim pitanjima, zatim potrebnu saradnju pojedinih dijelova organizacije. Osim toga uspostaviti motivaciju i stimulaciju, timsko rukovođenje, koje se zasniva na organizacijskim i visokostručnim sposobnostima, itd.

e) Demokratski stil rukovođenja

Ovaj stil rukovođenja se zasniva na saradnji, konsultacijama, prijedlozima sa članovima organizacije. Naime, rukovodilac predlaže globalne prijedloge i ostavlja mogućnost potčinjenima da se maksimalno uključe u analizu problema, razvijanje kreativnih rješenja, te davanje alternativnih prijedloga.

f) Autoritativno-demokratska metoda

U organizacijskoj teoriji i praksi ova metoda predstavlja alternativu demokratskoj metodi rukovođenja. U tom smislu, nameće se pitanje zašto je ona nazvana alternativnom metodom? Većina autora stoji na stanovištu da demokratska metoda nije ispunila očekivanja, odnosno ističu nemogućnost operacionalizacije svih načela na kojima se zasniva demokratsko rukovođenje, posebno ukoliko se organizacija nalazi u specifičnim okolnostima. Izlaz iz tog stanja se našao u oblikovanju metode koja implicira autoritativne elemente rukovođenja i skladnost ostvarivanja utvrđenih ciljeva organizacije. Bitno je istaći da se autoritativna metoda oslanja na znanje, stručnost, organizacijsku sposobnost, stil rukovođenja, tako da se ne može dovesti u korelaciju sa autokratskim rukovođenjem.

Smatra se da će se u praksi rijetko susresti navedeni stilovi u tzv. čistim oblicima.

Uspješno rukovođenje i nezloupotreba moći

Ne može se govoriti o demokratskoj vladavini, ukoliko nisu obezbijedjeni osnovni principi pravne države, odnosno ograničenje prinude prema građanima. Strogo voditi računa da se prinuda svede na što manju povredu ličnih prava. Ovo s obzirom na poštivanje i zaštitu ljudskih sloboda predstavlja osnovu civilizacijskog življenja. Također, ne može se govoriti o pravnom poretku bez demokratije i sistema ljudskih sloboda i prava. Razvoj demokratije zahtjeva u kontinuitetu demokratizaciju društvenih odnosa, razvoj koji vodi ka otvorenom, komunikativnom društvu, sa zahtjevima stalnog propitivanja i traženja novih puteva promjena. Stoga, struktura svake organizacije u demokratskom društvu mora se zasnivati na naučnim premisama i dosadašnjim iskustvenim saznanjima. U tom kontekstu rukovodioci moraju ispoljavati određene kvalitete. Mnogi teoretičari su isticali niz osobina, koje treba da posjeduje rukovodilac, kako bi na osnovu tih karakteristika mogao uspješno da rukovodi organizacijom. Te osobine su: 1. zdravlje - lična energija, 2. predanost problemu (samopouzdanje), 3. interes za druge ljude, 4. inteligencija, 5. moć brzog shvatanja, 6.

čestitost - osjećaj za moralnu dužnost i za pravednost, 7. uvjerljivost, 8. moć rasuđivanja, 9. lojalnost i dr.

Pretpostavke za uspješno rukovođenje

Bitno je naglasiti da je nemoguće naći rukovodioca ili vrlo teško, koji bi zadovoljio sve tražene zahtjeve. Pretpostavke koje osiguravaju rukovođenje bez zloupotrebe moći su:

- obrazovanost,
- moralne vrijednosti,
- profesionalnost,
- autoritativnost,
- operativnost,
- kreativnost,
- pedagoška uloga i
- ponašanje.

Politika i moć

Politika je jedna vrsta ljudskog djelovanja upravljena ka oblikovanju i postizanju idealnih ciljeva, odnosno jedne poželjne zajednice. Osnovni cilj svih političkih procesa je održanje uspostavljene zajednice. Za ostvarenje tih ciljeva su potrebne ustanove ili institucije. Putem vlasti (moći kao komponente politike). U ovom slučaju kontrola je veoma bitan aspekt dobro ustrojene vlasti, radi sprečavanja njene zloupotrebe. Politička vlast putem uspostavljenih organa ima monopol legitimne primjene sile-nasilja. U skladu s tim osnovni zadatak policije je da štiti unutrašnji javni red, mir i bezbjednost, kao i otklanjanje svih opasnosti koje prijete bezbjednosti zajednice ili pojedincu. Da bi politika mogla ostvariti svoje zadatke, ona se koristi državom. Jedno od važnih pitanja je i pitanje potrebne autonomnosti policijskog djelovanja, odnosno da li se ono usmjerava iz političkih vrhova na raznim nivoima ili je djelovanje saglasno ustavnim i zakonskim propisima. Ukoliko se politika miješa u policijsko djelovanje u svakodnevnom radu, neminovno dovodi do toga, da policija ne može autonomno otklanjati sve opasnosti koje utječu na stanje iz oblasti bezbjednosti.

Jačina prisile koju država vrši u jednom društvu je u osnovi odraz njene demokracije, što svakako zavisi od oblika političkog sistema i ustavnog poretka. Država bez razvijene demokratije je u permanentnom političko-bezbjednosnom iskušenju i nestabilnosti. Da bi se demokratska društva zaštitila od prekoračenja političke vlasti politika jasno u parlamentu kroz donošenje ustava i zakona uspostavlja potrebnu kontrolu nad radom izvršnih organa, a posebno vlade i ostalih institucija. U cilju izgradnje visoko otvorenog i humaniziranog društva zasigurno je potrebno i principijelno razdvajanje politike i policije ustavom i drugim propisima, te puno poštivanje zakonitosti u svim sferama društvene aktivnosti, naročito u onim, koje su u funkciji ostvarenja, poštivanja i zaštite osnovnih civilizacijskih vrijednosti, a to je sloboda čovjeka.

Historija oblikovanja i rada policije ukazuje na njenu ovisnost o politici i državi. Stabilnost se u jednom društvu može obezbijediti samo ukoliko iza njega stoje društvene snage koje su prevashodno zainteresirane za njegovo očuvanje i takvu demokratiju u kojoj će parlament postati politička arena u cilju rješavanja političkih i bezbjednosnih i ostalih pitanja i problema. Politički utjecaj na policiju treba ograničavati na nivou donošenja pojedinih zakonskih propisa u parlamentima. Budući da vršenje vlasti uključuje i mogućnost zloupotrebe svih nosioca javnih funkcija, potrebno ju je u kontinuitetu nadzirati. Tako da izabrana vlada za svoj rad odgovara parlamentu i javnosti, koji je nadziru. Oslanjanje vlasti na narod, putem općih slobodnih izbora, najbolja je garancija protiv mogućih zloupotreba ali naravno, potrebna su i druga osiguranja. Ako je demokratija, akt hrabrosti (Perikle), ili kako su je neki definisali kao humanizam upućuje na zaključak da bez te potrebne hrabrosti, sposobnosti, stvaralaštva, inovacija u svim oblastima, te preciznog i sadržajnog prognoziranja i na osnovu toga određivanja prioriteta u oblasti bezbjednosti nema stabilnog političkog sistema. Vlast mora obezbijediti podršku građana. Ako to nije u stanju suočit će se sa nizom složenih protivrječnosti, što u krajnjoj liniji dovodi do upotrebe nasilja nad građanima. Ono što je bitno jeste da politika u demokratskom društvu ne može niti treba imati direktni utjecaj na policijsku strukturu, osim u slučajevima kad se u parlamentu donosi zakon o policijskom sistemu.

Politika svoju m o ć ostvaruje putem države, s obzirom da je politička borba između partija prvenstveno usmjerena prema državi kao njihovom krajnjem cilju. U svakom društvu dolazi do slabosti u funkcionisanju institucija sistema, što može dovesti i dovodi do političke krize, kao i krize u funkcionisanju države i njenih legitimno izabраниh organa. Političko-bezbjedonosna kriza je posljedica nefunkcionisanja javnog poretka. Svaka kriza javnog poretka ukazuje na početne oblike krize ne samo političke, ekonomske, nego ona može dovesti do sveukupne krize u jednom društvu. Na krizu javnog poretka, samim tim i na sistem bezbjednosti utječu mnogobrojni faktori (politička i ekonomska kriza, borba za vlast i položaj, primjena samovolje i nasilja od strane represivnih organa, rascjepkanost pravne regulative, potčinjenost izvršnih organa vlasti, a posebno sudova, u političkim centrima moći, korupcija, nedovoljna ograničenost vlasti, nepostojanje aktivnog, a neposlušnog javnog mnijenja političkim moćnicima i sl.) koji izazivaju krizu države. Naročito velika koncentracija vlasti u izvršnim organima u odnosu na tijela parlamenta, ograničavanje osnovnih prava i sloboda građana u ime viših političkih ciljeva, velika suprostavljenost u odnosima između političkih partija, te jačanje svih oblika nasilja samo su neki faktori koji predstavljaju pogodan politički teren za razne oblike utjecaja policijskih organizacija na političke procese u društvu. Međutim, njena policizacija i aktivno uključenje u političko-bezbjedonosne i druge prilike zavisi prvenstveno od oblika društvenog uređenja. Najveću opasnost po demokratski sistem predstavlja koncentracija i srastanje političke i izvršne vlasti. U tim prilikama političke vlasti, nametanjem vlastitog interesa, ne poštujući ustavni položaj organa prinude, postaju osnovni izvor krize.

Kako policijski sistem poprima političke vrijednosti sa jačanjem svoje moći i utjecajem na političke procese u demokratskim društvima? To niti jedna organizacija političke vlasti ne može biti uspostavljena niti uređena tako da svi građani budu zadovoljni dolazi do socijalnih i bezbjedonosnih konflikata. U tom cilju policijska mašinerija potpomaže vladajućim strukturama koje ne mogu da obezbijede potrebno unutrašnje funkcionisanje institucija sistema sa posebnim naglaskom na političko-bezbjedonosnu komponentu.

Demokratizacija društvenog života, a time i nova uloge policije otvara niz značajnih pitanja kao što su: kako policija vidi svoje mjesto u državi i društvu, odnosno da li je u svom djelovanju instrument moći i prisile ovisna od politike, ko odlučuje o njenim postupcima. Jedan od bitnih faktora političke neutralnosti policije je zabrana članstva u političkim partijama, te njeno aktivno učešće u političkom životu. Međutim, policijski službenici ne mogu potpuno biti isključeni iz političkog života, jer oni imaju ustavno pravo da učestvuju na izborima, kao i pravo na slobodu mišljenja i dr. Svako korištenje policijskih snaga od strane politike u onim prilikama gdje je potrebno prvenstveno političko rješenje smatra se zloupotrebom korištenja policije.

Zloupotreba moći²²

Korupcija je korištenje prednosti, tj. pogodnosti, ali ne samo to, nego prije svega i deficitarno postepene uprave, koja vrijeda kriterije opće dobrobiti, koje smanjuje upravljačku sposobnost i ugrožava sveukupnu legitimnost upravnih postupaka. Stepennjene prisutnosti u jednom društvu je odraz političko-bezbjednosnog i pravnog stanja u kojem se država nalazi. Kao historijski fenomen ona je prisutna u svim državama bez obzira na društveno uređenje. Pod korupcijom se podrazumjeva akt koji u najmanju ruku vrijeda sistem javnog i građanskog reda. Drugim riječima, povreda općeg interesa u korist pojedinačnog interesa znači korupciju. Pod korupcijom u političkom životu podrazumijeva se aktivnost kojom se koristi politička funkcija i položaj u nemoralne ili protivzakonite svrhe u nastojanju da se pribavi lična korist ili dobit. Kao primjer političke korupcije navodi se podmićivanje državnih službenika ili birača, falsifikovanje javnih dokumenata i izvještaja, favorizovanje pojedinaca ili grupa pri izdavanju različitih dozvola ili sklapanje ugovora, pružanje informacija od strane državnih službenika na osnovu kojih se stiču velike materijalne koristi itd. Radi se o nezakonitoj upotrebi zvaničnih ovlaštenja i utjecaja vladinih službenika da bi se obogatili, unaprijedili svoj interes ili interes drugog lica, oštećujući društvo, gazeći svoju zakletvu. Pojedini autori smatraju da jezgru

²² Čupić, Č.: cit. djelo!

samog pojma korupcije predstavlja ostvarenje cilja posredstvom potkupljenog lica (službenika ili političara) koji pak zloupotrebljava svoju moć i na taj način povređuje jedno od temeljnih načela demokratije, načelo povjerenja. U većini evropskih krivičnih zakonodavstava nailazimo na dvije stvarne korupcije: aktivnu i pasivnu korupciju, dok sa kriminološko-kriminalističkog gledišta većina autora koruptivno ponašanje dijeli na: uličnu, ugovaračku ili korupciju u javnoj upravi, sudsku, privrednu, kao i opštu korupciju pod kojom podrazumjeva sve preostale oblike koruptivnog ponašanja u raznim oblastima društvenog života (zdravstvo, prosvjeta, građevinarstvo, sport, socijalna politika sl). Tu se ne radi o sitnim slučajevima korupcije već prije svega o vezi organiziranog kriminala sa vodećim ličnostima iz administracije i politike. Pored navedenog korupcija obuhvata i one djelatnosti motivirane prijateljstvom, rodbinskim ili društvenim vezama. Međutim, značajno je istaći da se pomenuti oblici u nekim sredinama smatraju potpuno prihvatljivim ponašanjem, te da je to uobičajena praksa u skoro svim zemljama. Kao pokazatelji korumpiranih službenika navode se životni standard i navike, neprimjerene zarade na poslu, često mijenjanje automobila, vlasništvo vrijednih nekretnina, skupa putovanja, preblizak odnos sa strankama, prihvatanje usluga. Naznačeni neprimjereni instinkti pohlepe mogu se eliminisati samo stalnim obrazovanjem, informisanjem, kontrolom rada, primjerenim rukovođenjem, ukazivanjem na sve opasnosti koje sa sobom nosi korupcija. Iz svega navedenog može se zaključiti da se značajan dio prihoda koristi za korupciju državnih službenika na svim položajima i svim državnim organima. Blizina državnom aparatu dovodi do politizacije organiziranih kriminalaca koja se sasvim normalno pretvara u dominantnu kriminalnu oligarhiju sa jakim pritiskom na legalnu privredu, finansijski sistem i sl. U svemu tome zaboravlja se da je sve veći broj službenika i građana nezadovoljno mogućnošću razvoja ličnosti koja postoji u datoj pravnoj državi, te traže jedini izlaz u korupciji. Stoga je za održanje i funkcionisanje pravnog sistema nužno trojstvo: snaga institucija, kvaliteta vladara i poštenje građana.

Konkluziona razmatranja

Žrtva je težak gubitnički pojam, posebne vrijednosti i vrste. Predstavlja paradigmu vječne egzistencijalnosti, izdignutu na pijedestal granitnih utemeljenja. Žrtva vrlo često simbolizira svetost određene ličnosti ili materijalnog dobra. Ona se i dariva u toj funkciji, bilo milosno ili akcidentalno, ali svakako darodavno bez obzira na njene vrijednosti. Stoga istraživanje žrtve u kriminološkim ili krivično-pravnim relacijama i poprima toliki značaj. Poseban opseg i težina iskazana je prema žrtvi, a kasnije se toj kategoriji pridružuju i druge komponente, čineći veliko trojstvo: crimen (krivično djelo), počinitelj i žrtva. U tome se i ogleda kapitalna vrijednost ove determinacije.

U općem smislu i širem kontekstu značajan je dijapazon žrtava, što daleko premašuje njihovu specifičnost u krivično-pravnim okvirima. Jer, općenito, žrtva je gubitnička kategorija bez obzira na etiološke faktore koji dovode do žrtava kao šireg pojma negativnosti i fenomena. Sem toga, po porijeklu, dimenziji, vrsti..., žrtva ima svestranost i značenje posebnosti pristupa istoj. Ta činjenica predstavlja naročitu delikatnost u kauzalitetu žrtve i dalekosežnih njenih posljedica. Pa i sama žrtva sui generis je čin *actio crimena* što podrazumijeva sveobuhvatno istraživanje fenomena kriminaliteta. Nekad se analitički i istražno pristupalo isključivo prema krivičnom djelu, njegovom općenitom sagledavanju, da bi se kasnije, fokusiralo i prema počinitelju (1924), što je posebna i lucidna zasluga Tome Živanovića, u dihotomiji, savršeno obrađenoj u njegovoj disertaciji branjenoj na Sorboni 1924. godine. Dosta kasnije, sredinom tridesetih godina sve više se ističe i nezaobilazna činjenica - uloga žrtve u genezi krivičnog djela. U tom pogledu podjednak doprinos dali su Fattah, Hentig, Schneider, Miyasawa..., u svojim zapaženim studijama, da bi Mendelsohn kao sjajni praktičar dodao i svoj poseban doprinos, koji je sticao kao advokat duži niz godina. Ne samo iz pragmatičnih razloga, nego i kao pripadnik najvećeg stradalničkog naroda u historiji čovječanstva - jevrejske rase (semitske skupine). Oni su meta udara kroz cijelu historiju, i kao takvi nemilosrdno su proganjani.

Dvadeseto stoljeće ima obilježje "stoljeća ratova". najteže forme i sa izrazitom masovnošću.

Viktimološki aspekti ispoljeni kao odraz nasilja i zločina imaju svoju etiologiju i u prirodnoj kataklizmi (potresi poplave, tropske vrućine, požari itd.). Ističemo Japan, kao izrazito trusno područje; ali naravno, ne smiju se izostaviti i zločinački uzroci. Naime, 6. i 9. augusta 1945. godine, u cilju zaustavljanja i prekida Drugog svjetskog rata, Amerika je bacila dvije atomske bombe, na Hirošimu i Nagasaki, sa ogromnim brojem žrtava i dalekosežnim posljedicama.

Veoma umjesno i logično pitanje, koje se samo po sebi nameće kao krucijalno i koje zahtijeva decidan odgovor: "Kakvu moć ima sudbina u svemu što je ljudsko i kako joj se možemo oduprijeti"?

"Poznato mi je da su mnogi mislili i da još misle da je sve na svijetu u rukama Božjim i da zavisi od sudbine, pa da ljudi, svojom mudrošću, ne mogu ništa da izmijene, da tu lijeka nema. Prema tome, moglo bi se pomisliti da se ne treba satirati u želji da se ovlada životom, već da jednostavno treba skrstiti ruke i prepustiti se sudbini...

Sam način vladanja mora biti veoma trezven, autentičan, logičan, objektivan, bez i najmanje subjektivne fragmentacije. Jer, vrlo je opasno vladavinu prepustati stihijskom načinu odvijanja. "Onaj vladalac koji se prepusti sudbini, čim se prilike promjene, mora da propadne". S tim u vezi imati na umu i po shemi postupati su realna zbivanja i društvena odvijanja koja teku slijedom objektivnih okolnosti, budući da one određuju da li će neko biti sretan ili nesretan, jer je "sretan onaj koji se upravlja prema okolnostima, a nesretan je onaj koji ne umije da se prilagodi vremenu, jer ljudi da bi stigli do cilja koji su sebi postavili, tj. do slave i bogatstva, kreću raznim putovima: jedni oprezno, drugi naglo, jedni snagom, drugi vještinom". Naime, važno je zdravo utemeljenje aktivnosti, jer "svako može postići šta želi, služeći se različitim sredstvima".²³

²³ Makijaveli N.: citirano djelo!

Summary

The victims of misuse of power are very similar in first identical to victims of the authoritarian power. But there are content differences between them, taking into consideration the way of getting authoritarian power and culminating it into its peak of power. Since the Platoon there has been opinion that governance, power, politics in general are without basic ethical norms and so it will turn out against its own existence. That bare politic become destructivity, and "political life is in fact imprudent and makes the human morally deformed and spiritually poor" (Šušnjić, Dž., 2001). These Platoon principles were important up to last century, in century to come those ethical principles have been completely left out, so politics got caricatured framework of power. That framework has been characterized with violence and crimes, together with use of all ways of "rule of power". Today we are witnesses and together with that we are mass victims, of terror and organized crime that is carried out by criminal policy on scene today.

LITERATURA

- Abazović, M. : « Državna bezbjednost. Uvod i temeljni pojmovi», Fakultet kriminalističkih Nauka, Sarajevo, 2002.g
- Abazović M. : «Kadroviški rat za BiH», CID, Savez logoraša, 1999.g.
- Aćimović ,M.: «Psihoanalitičko objašnjenje kriminaliteta , JRKK, X,4;1972.g.
- Aćimović , M.: «Viktimološki problem terorizma», Arhiv ,36,1-2,1980.g.
- Adamović , V.: «Od vlasti do paranoje», Nolit , Beograd 1984.g.
- Adler , A . : «Individualna psihologija», Prosveta, Beograd, 1979.g.
- Ahić , J. : «Nova dimenzija na jugoistoku Evrope», National and Kapodistrian University of Athens,2000.g.
- Alvarez, A.: «Okrutni bog», Studija o samoubistvu, Vuk Karadžić 1975.g.
- Arent, H. : «Izvori totalitarizma», Feministička izdavačka kuća , Beograd, 1998.g.
- Atanasijević, K. : «Problem prolaznosti», Savremenik, Beograd, 1967.g.
- Bayer, V. : «Ugovor sa đavlom», Informator, Zagreb,1988.g.
- Blažević, D.: «Medicinska psihologija», JUMENA, Zagreb,1979.g.
- Brandt, M.: «Izvori zla» August Cesarec, 1980.g.

- Česlav, M. «Zarobljeni um», BIGZ, Beograd, 2001.g.
- Čupić G. : «Politika i zlo», Fakultet političkih nauka, Beograd, 2001.g.
- Eckerman, N.W. : «Psihodinamika porodičnog života», Pobjeda, Titograd, 1987.g.
- Fattah, E.A. : «Victims and Victimology : The Facts and Retic, in Towards ancritical Victimology», First Published in USA, 1992.g.
- Fromm, E. : «Anatomija ljudske destruktivnosti I-II» Naprijed, Zagreb, 1960.g.
- Hemingvej, E. : «Za kim zvono zvoni, Matica Srpska», Novi Sad, 1974.g.
- Iljin, I. : «O suprostavljanju zlu silom», Zepter Book world, Beograd, 2001.g.
- Jerotić, V. : «Čovjek i njegov identitet», Medicinska knjiga,, Beograd –Zagreb, 1961.g.
- Karan, M. : «Krona osveta» Partizanska knjiga, Ljubljana, 1985.g.
- Konstantinović, R. : «Filozofija palanke», Nolit, 1991.g.
- Ramljak, A., Ahić, J., Hušić: «Žrtve autoriteta i autoritarne vlasti», Pravna misao, 1-2, 2004.g.
- Rašković, J. : «Narcizam», Univerzitetska riječ, Nikšić, 1998.g.
- Selimović, M. : «Tvrđava», Svjetlost, 1975.g.
- Stor, E. : «Ljudska Agresivnost», Nolit, 1989.g.
- Šušnjić, Đ. : «Ribari ljudskih duša», Mladost, Beograd, 1984.g.